مۇسۇلمانلار بىلەن مۇشرىكلار ئارىسىدىكى نىكاھ

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا جَآءَكُمُ ٱلۡمُؤۡمِنَٰتُ مُهَٰجِرَٰتٖ فَٱمۡتَحِنُوهُنَّۖ ٱللَّهُ أَعۡلَمُ
بِإِيمَٰنِهِنَّۖ فَإِنۡ عَلِمۡتُمُوهُنَّ مُؤۡمِنَٰتٖ فَلَا تَرۡجِعُوهُنَّ إِلَى ٱلۡكُفَّارِۖ لَا هُنَّ حِلّٞ لَّهُمۡ وَلَا هُمۡ
يَحِلُّونَ لَهُنَّۖ وَءَاتُوهُم مَّآ أَنفَقُواْۚ وَلَا جُنَاحَ عَلَيۡكُمۡ أَن تَنكِحُوهُنَّ إِذَآ ءَاتَيۡتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّۚ
وَلَا تُمۡسِكُواْ بِعِصَمِ ٱلۡكَوَافِرِ وَسۡـَٔلُواْ مَآ أَنفَقۡتُمۡ وَلۡيَسۡـَٔلُواْ مَآ أَنفَقُواْۚ ذَٰلِكُمۡ حُكۡمُ ٱللَّهِۖ يَحۡكُمُ
بَيۡنَكُمۡۚ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٞ ١٠ وَإِن فَاتَكُمۡ شَيۡءٞ مِّنۡ أَزۡوَٰجِكُمۡ إِلَى ٱلۡكُفَّارِ فَعَاقَبۡتُمۡ فَـَٔاتُواْ
ٱلَّذِينَ ذَهَبَتۡ أَزۡوَٰجُهُم مِّثۡلَ مَآ أَنفَقُواْۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِيٓ أَنتُم بِهِۦ مُؤۡمِنُونَ ١١ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ
إِذَا جَآءَكَ ٱلۡمُؤۡمِنَٰتُ يُبَايِعۡنَكَ عَلَىٰٓ أَن لَّا يُشۡرِكۡنَ بِٱللَّهِ شَيۡـٔٗا وَلَا يَسۡرِقۡنَ وَلَا يَزۡنِينَ وَلَا
يَقۡتُلۡنَ أَوۡلَٰدَهُنَّ وَلَا يَأۡتِينَ بِبُهۡتَٰنٖ يَفۡتَرِينَهُۥ بَيۡنَ أَيۡدِيهِنَّ وَأَرۡجُلِهِنَّ وَلَا يَعۡصِينَكَ فِي مَعۡرُوفٖ
فَبَايِعۡهُنَّ وَٱسۡتَغۡفِرۡ لَهُنَّ ٱللَّهَۖ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ ١٢ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَتَوَلَّوۡاْ قَوۡمًا غَضِبَ
ٱللَّهُ عَلَيۡهِمۡ قَدۡ يَئِسُواْ مِنَ ٱلۡأٓخِرَةِ كَمَا يَئِسَ ٱلۡكُفَّارُ مِنۡ أَصۡحَٰبِ ٱلۡقُبُورِ ١٣ ﴾

﴿ئى مۆمىنلەر! سىلەرگە مۆمىن ئاياللار ھىجرەت قىلىپ كەلسە، ئۇلارنى سىناپ كۆرۈڭلار، ئۇلارنىڭ ئىمانىنى الله ئوبدان بىلىدۇ، ئەگەر ئۇلارنى (سىنىغاندىن كېيىن ھەقىقىي) مۆمىنە دەپ تونۇساڭلار، ئۇلارنى كاپىرلارغا قايتۇرۇپ بەرمەڭلار، ئۇلار كاپىرلارغا ھالال ئەمەس، كاپىرلارمۇ ئۇلارغا ھالال ئەمەس، كاپىر ئەرلىرىنىڭ ئۇلارغا بەرگەن مەھرىنى قايتۇرۇپ بېرىڭلار، ئۇلارنىڭ مەھرلىرىنى بېرىپ نىكاھىڭلارغا ئالساڭلار سىلەرگە ھېچ گۇناھ بولمايدۇ، كاپىر ئاياللارنى ئەمرىڭلاردا ساقلىماڭلار، ئۇلارغا بەرگەن مەھرىڭلارنى تەلەپ قىلىڭلار، كاپىرلارمۇ (ھىجرەت قىلىپ كەلگەن مۆمىن ئاياللىرىغا بەرگەن) مەھرلىرىنى تەلەپ قىلسۇن، الله نىڭ ھۆكمى ئەنە شۇ. الله ئاراڭلاردا ھۆكۈم چىقىرىدۇ، الله ھەممىنى بىلگۈچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر. ئەگەر سىلەرنىڭ بەزى ئاياللىرىڭلار كاپىرلارغا كىرىپ كەتسە، (كاپىرلار بىلەن) ئۇرۇشۇپ غەنىمەت ئالغان ۋاقتىڭلاردا، ئاياللىرى كاپىرلارغا كىرىپ كەتكەن كىشىلەرگە (غەنىمەتتىن) ئۇلارنىڭ بەرگەن مەھرىنىڭ مىقدارىنى بېرىڭلار (يەنى مۇسۇلمانلاردىن بىرىنىڭ ئايالى كۇففارلار تەرەپكە قېچىپ كەتسە، سىلەر كۇففارلار بىلەن ئۇرۇشۇپ ئالغان غەنىمەت مالدىن مەزكۇر ئايالنىڭ ئېرىگە مەھرى مىقدارى مال بېرىڭلار)، سىلەر ئۆزەڭلار ئىشەنگەن الله دىن

قورقۇڭلار. ئى پەيغەمبەر! مۆمىن ئاياللار ساڭا كېلىپ، اللە قا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىككە، ئوغرىلىق قىلماسلىققا، زىنا قىلماسلىققا، بالىلىرىنى (جاھىلىيەت دەۋرىدىكىدەك قىز بالىلىرىنى نومۇستىن ياكى كەمبەغەللىكتىن قورقۇپ) ئۆلتۈرمەسلىككە، باشقىلارنىڭ بالىسىنى يالغاندىن ئەرلىرىنىڭ بالىسى قىلىۋالماسلىققا، سەن بۇيرۇغان ياخشى ئىشلاردىن باش تارتماسلىققا بەيئەت قىلىسا (يۇقىرىقى شەرتلەر ئاساسىدا) ئۇلارغا بەيئەت قىلغىن، ئۇلار ئۈچۈن اللە دىن مەغپىرەت تىلىگىن، اللە ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر. ئى مۆمىنلەر! اللە غەزەپ قىلغان قەۋمنى دوست تۇتماڭلار، ئۇلار ئاخىرەتنىڭ (ساۋابىدىن) قەبرىلىرىدە ياتقان كۇففارلار ئۈمىدىنى ئۈزگەندەك ھەقىقەتەن ئۈمىدىنى ئۈزدى﴿.

ــ سۈرە مۇمتەھىنە 10 ـ، 11 ـ، 12 ـ، 13 ـ ئايەتلەر

سۆزلۈكلەر تەھلىلى

مُهَـٰجِرَٰت: (ھىجرەت قىلغان ئاياللار) يەنى كاپىرلار يۇرتىدىن ھىجرەت قىلىپ كەلگەن ئاياللار. ھىجرەت قىلىش لۇغەتتە بىر زېمىندىن يەنە بىر زېمىنغا چىقىپ كېتىشنى كۆرسىتىدۇ. شەرىئەتتە كاپىر يۇرتىدىن ئىمان يۇرتىغا كۆچۈپ بېرىشنى كۆرسىتىدۇ. بىر ھەدىستە: «مەككە فەتھى بولغاندىن كېيىن ھىجرەت قىلىش يوق، لېكىن جىھاد قىلىش ۋە جىھادقا نىيەت قىلىش باردۇر» دېيىلگەن. بۇ ھەدىس: مەككە فەتھى بولۇپ بولغاندىن كېيىن مەدىنىگە ئوخشاش ئىسلام يۇرتىغا ئايلىنىپ كەتتى، شۇڭا ئۇنىڭدىن ھىجرەت قىلىش توختىدى، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ[1].

ئەزھەرى مۇنداق دەيدۇ: «ئەرەبلەر ئارىسىدىكى ئەسلى ھىجرەت بەدەۋىي ئەرەبنىڭ سەھرادىن شەھەرگە كۆچۈشىنى كۆرسىتىدۇ. مۇھاجىرلار مۇھاجىر، دەپ ئاتالدى. چۈنكى ئۇلار ئۆز يۇرتلىرىنى ۋە تۇرالغۇ جايلىرىنى تاشلاپ، اللە نىڭ رازىلىقىنى كۆزلىگەن ھالدا بالا ـ چاقىلىرى ۋە پۇل ـ مېلى يوق يۇرتقا كۆچۈپ كەلگەن.»[2]

فَٱمْتَحِنُوهُنَّ: (ئۇلارنى سىناپ كۆرۈڭلار)، ئۇنىڭ سۆز تومۇرى «ئىمتىھان» بولۇپ، لۇغەتتە سىنىماق دېگەن مەنىدە كېلىدۇ. ئايەتتە ھىجرەت قىلىپ كەلگەن ئاياللارنىڭ ئىمانىنى سىرتقى جەھەتتە سىناپ كۆرۈشنى ئىپادىلەيدۇ. ئەمما ئىمانىنىڭ ھەقىقىتىنى بىلىش مۇمكىن ئەمەس. چۈنكى دىللاردىكى نەرسىلەرنى ناھايىتى ياخشى بىلگۈچى اللە دىن باشقا ھېچكىم بىلمەيدۇ. بىز زاھىرى ئەھۋالغا قاراپ ھۆكۈم قىلىمىز. يوشۇرۇن سىرلارغا

---

[1] ئىبنى مەنزۇرنىڭ «لىسانۇل ئەرەب» ناملىق قامۇسى، **ھجر** بۆلۈمى.

[2] ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر فىي ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 241 ـ بەت. ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 65 ـ بەت.

www.munber.org

اللہ تائالا ئۆزى ئىگىدۇر. ئۇنى اللہ تائالانىڭ: ﴿ئۇلارنىڭ ئىمانىنى اللہ ئوبدان بىلىدۇ﴾ دېگەن سۆزى ئېنىق كۆرسىتىپ بېرىدۇ.

وَءَاتُوهُم مَّآ أَنفَقُواْ: (كاپىر ئەرلىرىنىڭ ئۇلارغا بەرگەن مەھرىنى قايتۇرۇپ بېرىڭلار)، مۇقاتىل مۇنداق دەيدۇ: «ئەگەر ھىجرەت قىلىپ كەلگەن ئايالنى بىر مۇسۇلمان ئالسا شۇنداق بولىدۇ. ئەگەر ئۇنى ھېچكىم ئالمىسا، ئۇنىڭ كاپىر ئېرىگە ھېچ نەرسە بېرىلمەيدۇ.»①

قەتادە مۇنداق دەيدۇ: «مەھرىنى قايتۇرۇپ بېرىشتىكى ھۆكۈم پەقەت ئەھدە تۈزۈشكەن كاپىرلارنىڭ ئاياللىرىغا قارىتىلىدۇ. ئەمما مۇسۇلمانلار بىلەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئەھدە بولمىغان كاپىرلارغا مەھرى قايتۇرۇلمايدۇ.»

قۇرتۇبى مۇنداق دەيدۇ: «بۇ ئىش قەتادە ئېيتقان بويىچە بولىدۇ.»

أُجُورَهُنَّ: (ئۇلارنىڭ مەھرلىرىنى)، ئۇ «ئەجر» دېگەن سۆزنىڭ كۆپلۈك ئىشلىتىلىشى بولۇپ، مەھرى دېگەن مەنىدە كېلىدۇ. مەھرى «ئەجر» دەپ ئاتالغان. چۈنكى ئۇ سىرتقى جەھەتتە خوتۇننىڭ شۇ يېرىنىڭ ھەققىدۇر. ئەمەلىيەتتە بولسا شۇ جاينىڭ مۇھىملىقىنى ئىزھار قىلىش ئۈچۈن بېرىلىدىغان پۇل ـ مالدۇر.

بِعِصَمِ ٱلْكَوَافِرِ: (كاپىر ئاياللارنى ئەمرىڭلاردا)، «ئىسمە» دېگەن سۆز «ئىسمەت» دېگەن سۆزنىڭ كۆپلۈك ئىشلىتىلىشى بولۇپ، ئەھدە ۋە باشقا نەرسىگە ئوخشاش تۇتۇپ تۇرىدىغان نەرسىنى كۆرسىتىدۇ. ئۇ ئەسلىدە ئارغامچا دېگەن مەنىدە كېلىدۇ. شۇڭا ئۇ تۇتۇپ تۇرىدىغان ھەرقانداق نەرسىنى كۆرسىتىدۇ②. ئۇ سۆز بۇ يەردە نىكاھتا تۇتۇپ تۇرۇشنى كۆرسىتىدۇ.

«ئەلكەۋافىر» دېگەن سۆز «كافىرە» دېگەن سۆزنىڭ كۆپلۈك ئىشلىتىلىشى بولۇپ، كاپىر ئايال دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. ئايەتتە، كاپىر ئاياللىرىڭلارغا نىكاھىڭلارنىڭ ئىددىتىنى تۇتقۇزماڭلار، چۈنكى سىلەر بىلەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى ئالاقە پۈتۈنلەي ئۈزۈلۈپ بولدى، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.

ئىبنى ئابباس مۇنداق دەيدۇ: «كىمنىڭ مەككىدە كاپىر ئايالى بولسا، ئۇنىڭ ئىددىتىنى ساقلىمىسۇن، چۈنكى ئۇ ئۇنىڭ ئايالى ئەمەس. ئىككى يۇرت بىر ـ بىرىگە قارشى بولغانلىقى ئۈچۈن ئارىدىكى نىكاھ ئاللىبۇرۇن ئۈزۈلۈپ بولدى.»③

---

① ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 65 ـ بەت.
② ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 65 ـ بەت. ئىمام ئەلۇسىنىڭ «روھۇلمەئانى» ناملىق تەپسىرى، 28 ـ جىلد، 78 ـ بەت. ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر في ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 242 ـ بەت.
③ ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 65 ـ بەت. ئىمام ئەلۇسىنىڭ «روھۇلمەئانى» ناملىق تەپسىرى، 28 ـ جىلد، 78 ـ بەت.

زۇجاج مۇنداق دەيدۇ: «ئەگەر خوتۇن كىشى كاپىر بولسا، ئۇنىڭ بىلەن مۆمىننىڭ ئارىسىدىكى ئالاقە ئۈزۈلۈپ كېتىدۇ يەنى نىكاھ تۈگىنى يېشىلىپ كېتىدۇ.»[1]

وَسۡـَٔلُواْ مَآ أَنفَقۡتُمۡ: (ئۇلارغا بەرگەن مەھرىڭلارنى تەلەپ قىلىڭلار) يەنى ئەگەر سىلەردىن بىر ئايال مۇرتەد بولۇپ سىلەر ئەھدە تۈزگەن كاپىرلار تەرەپكە قېچىپ كەتسە، بەرگەن مەھرىنى ئۇلاردىن تەلەپ قىلىڭلار.

وَلۡيَسۡـَٔلُواْ مَآ أَنفَقُواْ: (كاپىرلارمۇ مەھرىلىرىنى تەلەپ قىلسۇن) يەنى مۇشرىكلارنىڭ سىلەرگە ھىجرەت قىلىپ كەلگەن مۆمىن ئاياللىرى سىلەرگە ياتلىق بولسا، ئۇلارمۇ ئۇلارغا بەرگەن مەھرىلىرىنى ئۇلارنىڭ مۆمىن ئەرلىرىدىن تەلەپ قىلسۇن. ئايەت، خۇددى ئۇلار سىلەرنىڭ ئۇلارغا قېچىپ كەتكەن ئاياللىرىڭلارنىڭ مەھرىلىرىنى سىلەرگە تۆلەپ بەرگەندەك، سىلەرمۇ ئۇلارنىڭ ھىجرەت قىلىپ سىلەر تەرەپكە كەلگەن ئاياللىرىنىڭ مەھرىلىرىنى ئۇلارغا تۆلەپ بېرىڭلار دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ[2].

فَاتَكُمۡ: (كىرىپ كەتسە) يەنى سىلەرنىڭ قولۇڭلاردىن چىقىپ قېچىپ كەتسە.

فَعَاقَبۡتُمۡ: (غەنىمەت ئالساڭلار)، زۇجاج مۇنداق دەيدۇ: «بۇ سۆز، ئۇرۇشتا ئۇلارنى مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىتىپ، ئۇلاردىن غەنىمەت ئالساڭلار، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.»[3]

بِبُهۡتَٰنٖ: (يالغاندىن)، بۇ سۆز يالغان، ناھەق، ناھەقلىكىدىن كىشىنى ھەيران قالدۇرىدىغان توقۇلما، دېگەن مەنىلەردە كېلىدۇ. ھەدىستە مۇشۇ مەنىدە مۇنداق دېيىلىدۇ: «ئۇنىڭغا بوھتان چاپلىغان بولدۇڭ.» يەنى ئۇ دېمىگەن سۆزنى ئۇنىڭ نامىدا توقۇدۇڭ[4]. ئايەتتە ئېرىدىن باشقا ئادەمدىن تاپقان بالىنى كۆرسىتىدۇ.

ئىبنى ئابباس مۇنداق دەيدۇ: «بۇ سۆز ئايەتتە، ئەرلىرىدىن بولمىغان بالىلىرىنى يالغاندىن ئەرلىرىنىڭ بالىسى قىلىۋالماسلىقا، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.»

فەررائ مۇنداق دەيدۇ: «جاھىلىيەت دەۋرىدە خوتۇن كىشى ھارامدىن بالا تاپاتتى. ئاندىن ئېرىگە: بۇ سەندىن بولغان بالا دەيتتى. مانا بۇ ئۇلار يالغاندىن تاپقان بالىدۇر.»[5] بۇ كۆپچىلىك ئۆلىمالارنىڭ قارىشىدۇر.

[1] ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر في ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 242 ـ بەت.
[2] ئىمام ئەلۇسىنىڭ «روھۇلمەئانى» ناملىق تەپسىرى، 28 ـ جىلد، 72 ـ بەت. ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر في ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 242 ـ بەت.
[3] ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر في ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 243 ـ بەت.
[4] ئىبنى مەنزۇرنىڭ «لىسانۇل ئەرەب» ناملىق قامۇسى، **بت** بۆلۈمى.
[5] ئىمام ئەلۇسىنىڭ «روھۇلمەئانى» ناملىق تەپسىرى، 28 ـ جىلد، 80 ـ بەت. ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 72 ـ بەت. ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر في ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 246 ـ بەت. ئىمام ئەبۇ سەئۇدنىڭ «ئىرشادۇل ئەقلىسسەلىم ئىلا مەزايال قۇرئانىل كەرىم» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 193 ـ بەت.

www.munber.org

مَعۡرُوف: (ياخشى ئىشلاردىن)، بۇ سۆز، شەرىئەت ياخشى دەپ قارايدىغان، ساغلام ئەقىل ئىگىلىرى مەمنۇنىيەت بىلەن قوبۇل قىلىدىغان ئىشلارنى كۆرسىتىدۇ. ئۇ يامان ئىشنىڭ زىتىدۇر.

لَا تَتَوَلَّوۡاْ قَوۡمًا: (قەۋمنى دوست تۇتماڭلار) يەنى مۆمىنلەرنى تاشلاپ، ئۇلارنى دوست قىلىۋالماڭلار. "قەۋم" دېگەن سۆز يەھۇدىيلارنى ياكى پۈتۈن كاپىرلارنى كۆرسىتىدۇ.

يَئِسُواْ مِنَ ٱلۡأٓخِرَةِ : (ئۇلار ئاخىرەتتىن ئۈمىدىنى ئۈزدى) يەنى ئاخىرەتنىڭ ساۋابىدىن ئۈمىدىنى ئۈزدى. ئۇنىڭ سۆز تومۇرى «يەئىس» بولۇپ، بىر نەرسىدىن ئۈمىدىنى ئۈزمەك دېگەن مەنىدە كېلىدۇ. ئۇ ئۈمىد قىلىشنىڭ زىتىدۇر[1].

ئايەتلەرنىڭ ئومۇمي مەنىسى

الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى مۆمىنلەر! سىلەرگە مۆمىن ئاياللار﴾ دىنىنى ساقلاپ قېلىشنى مەقسەت قىلغان، الله نى ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىنى سۆيگەن ھالدا كاپىر يۇرتىدىن ئىمان يۇرتىنى كۆزلەپ ھىجرەت قىلىپ كەلسە، ئۇلار ئىسلام دىنىغا ھەقىقىي رىغبەت قىلىپ كەلدىمۇ؟ ياكى مال ـ دۇنيانى كۆزلەپ، ياكى بىرەر ئادەمنى ياخشى كۆرۈپ قېلىپ ئەرلىرىدىن قېچىپ كەلدىمۇ؟ سىلەر بۇنى بىلىش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ بۇ ئىمانىنى سىناپ بېقىڭلار.

ئى مۆمىنلەر! ئەگەر سىلەر بەزى ئالامەتلەر بىلەن ئۇلارنىڭ مۆمىن ئاياللار ئىكەنلىكىنى بايقىساڭلار، ئۇلارنى ﴿كاپىرلارغا﴾ قايتۇرۇپ بېرىش سىلەرگە ھالال بولمايدۇ. چۈنكى الله تائالا مۆمىن ئايالنى مۇشرىك ئەرگە ھالال قىلمايدۇ. سىلەر ئۇلارنىڭ كاپىر ئەرلىرىگە ئۇلارنىڭ ئۇلارغا بەرگەن مەھرىنى قايتۇرۇپ بېرىشىڭلار لازىم، ئۇ مۆمىن ئاياللارنىڭ ھەقلىرىنى تولۇق ئادا قىلىپ بولغاندىن كېيىن ئۇلارنى يېڭىدىن مەھرى بېرىپ نىكاھىڭلارغا ئالساڭلار سىلەرگە ھېچ گۇناھ بولمايدۇ.

كىمنىڭ كاپىر ئايالى بولۇپ، ئېرى بىلەن ھىجرەت قىلمىغان بولسا، ئەر بۇ ئايالىنىڭ ئىددىتىنى ساقلىمىسۇن. كۇفرىنىڭ سەۋەبى بىلەن ئىككىسىنىڭ ئارىسىدىكى نىكاھ ئاللىبۇرۇن ئۈزۈلۈپ، نىكاھ تۈگۈنى يېشىلىپ كەتتى. چۈنكى ئىسلام دىنى مۇشرىك ئايال بىلەن ئۆي تۇتۇشنى ھالال قىلمايدۇ. قايسى بىر ئايال ئىسلام دىنىغا كىرگەندىن كېيىن مۇرتەد بولۇپ كۇفرى دىيارىغا قېچىپ كەتسە، ئۇنىڭغا مۇشرىك ئايالغا قىلغان مۇئامىلىنى قىلىڭلار. چۈنكى ئۇنىڭ مۇرتەد بولۇشى بىلەن نىكاھ ئۈزۈلىدۇ، ئەر ـ خوتۇنلۇق ئالاقىسى تۈگەيدۇ ۋە مۆمىننىڭ نىكاھىدا قېلىش سالاھىيىتىنى يوقىتىپ قويىدۇ. لېكىن كاپىرلار تەرەپكە قېچىپ كەتكەن ئاياللىرىڭلارغا بەرگەن مەھرىلىرىڭلارنى

[1] ئىبنى مەنزۇرنىڭ «لىسانۇل ئەرەب» ناملىق قامۇسى، يئس بۆلۈمى.

ئۇلاردىن، خۇددى ئۇلار سىلەر تەرەپكە ھىجرەت قىلىپ كەتكەن ئاياللىرىنىڭ مەھرىلىرىنى سىلەردىن تەلەپ قىلغاندەك، تەلەپ قىلىڭلار. ﴿اﷲ نىڭ ھۆكمى ئەنە شۇ﴾ بولۇپ، اﷲ ئۇنى سىلەرگە بەلگىلەپ بەردى. شۇڭا ئۇنىڭدىن بۇرۇلۇپ كەتمەڭلار. چۈنكى ﴿اﷲ ھەممىنى بىلگۈچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾. اﷲ پەقەت ھېكمەت تەقەززا قىلغان نەرسىنىلا ھۆكۈم قىلىپ بەلگىلەيدۇ.

ئى مۆمىنلەر! ئەگەر سىلەردىن بەزى ئاياللار مۇشرىكلار تەرەپكە قېچىپ كەتسە، سىلەر ئۇ ئاياللارغا بەرگەن مەھرىلەرنى مۇشرىكلاردىن تەلەپ قىلغان ۋاقىتلاردا ئۇلار بۇنى سىلەرگە بەرمىسە، ئاندىن ئۇرۇشتا ئۇلارنى يېڭىپ، ئۇلاردىن غەنىمەت ئالساڭلار، شۇ چاغدا ئاياللىرى قېچىپ كەتكەن ئەرلەرگە ﴿ئۇلارنىڭ بەرگەن﴾ مەھرىنى غەنىمەتتىن قايتۇرۇپ بېرىڭلار. سىلەر ئۆزەڭلار ئىشەنگەن، ھېكمەت بىلەن بەلگىلىگەن ئادىل شەرىئىتىگە ئىمان كەلتۈرگەن ﴿اﷲ دىن قورقۇڭلار﴾.

ئى مۇھەممەد! ئەگەر ﴿مۆمىن ئاياللار ساڭا كېلىپ﴾ بەيئەت قىلماقچى بولسا، ئۇلارنىڭ سۆزۈڭنى ئاڭلىشى ۋە بۇيرۇقىڭغا ئىتائەت قىلىشى شەرتى ئاستىدا ئۇلارغا بەيئەت قىلغىن، ئۇلار ئۇچۇن ﴿اﷲ قا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىككە، ئوغرىلىق قىلماسلىققا، زىنا قىلماسلىققا، باللىرىنى﴾ جاھىلىيەت دەۋرىدىكى كىشىلەر قىلغاندەك نومۇستىن ياكى كەمبەغەللىكتىن قورقۇپ تىرىك كۆمۈۋەتمەسلىككە، ئەرلىرىدىن بولمىغان باللارنى ئەرلىرىنىڭ قىلىۋالماسلىققا، ﴿سەن بۇيرۇغان﴾ بۇيرۇقتىن ياكى ﴿ياخشى ئىشلاردىن باش تارتماسلىققا﴾ شەرت قويغىن. ئەگەر ئۇلار بۇ شەرتلەرگە قوشۇلسا، سەن يۇقىرىقى شەرتلەر ۋە ئىسلامنىڭ باشقا ھۆكۈملىرىگە ئەمەل قىلىش شەرتلىرى ئاساسىدا ﴿ئۇلارغا بەيئەت قىلغىن﴾. ئەگەر ئۇلار بۇ بەيئەتكە تولۇق ئەمەل قىلسا، ئۇلار ئۇچۇن اﷲ دىن رەھمەت ۋە مەغپىرەت تىلىگىن، ﴿اﷲ ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر﴾. توغرا يولدا ماڭغان، گۇناھلىرىدىن تەۋبە قىلغان ۋە اﷲ تەرەپكە قايتقان بەندە ئۇچۇن اﷲ بەكمۇ مەغپىرەت قىلىدۇ، بەكمۇ رەھمەت قىلىدۇ.

نازىل بولۇش سەۋەبلىرى

1 ـ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «ھۇدەيبىيە سۈلھىسى بولغان يىلى مەككە مۇشرىكلىرى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن، ئۇنىڭ قېشىغا مەككە ئەھلىدىن كەلگەن كىشىنى مۇشرىكلارغا قايتۇرۇپ بېرىشكە، ئۇنىڭ ساھابىلىرىدىن مەككىگە كەلگەن كىشى مۇشرىكلارنىڭ بولىدىغانلىقىغا سۈلھى تۈزۈپ، توختامنامە يېزىشىدۇ ۋە ئۇنىڭغا مۆھۈر باسىدۇ. توختامنامە يېزىلىپ بولغان، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تېخى ھۇدەيبىيەدىن ئايرىلمىغان بىر پەيتتە ھارىسنىڭ قىزى سۇبەيئە ئەسلەمى كېلىدۇ. ئۇنىڭ ئېرى كاپىر ئىدى. ئۇ ئايالىغا قاراپ: ئى مۇھەممەد! ئايالىمنى ماڭا قايتۇرۇپ بەرگىن، سەن بىز تەرەپتىن ساڭا كەلگەن ئادەمنى بىزگە قايتۇرۇپ بېرىش

شەرتىگە قوشۇلغان ئىدىڭ، بۇ توختامنامىنىڭ رىڭى تېخى قۇرۇمىدى، دەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئايەت نازىل بولدۇ.»[1]

مەن شۇنى ئەسكەرتىپ ئۆتۈمەنكى، بۇ رىۋايەتتە ئۇ ئايالنىڭ سۈبەيئە ئىكەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ. تەپسىرشۇناسلارنىڭ مەشھۇر رىۋايىتىدە بولسا ئۇ ئايال ئۇقبە ئىبنى ئەبۇ مۇئەيتنىڭ قىزى ئۇممۇ كۇلسۇمدۇر. ئىمام قۇرتۇبى، ئىبنى جەۋزى ۋە باشقىلار ئۇنى ئالاھىدە ئەسكەرتىپ ئۆتكەن[2].

2 ـ رىۋايەت قىلىنىشىچە، بىر قىسىم كەمبەغەل مۇسۇلمانلار مۆمىنلەرنىڭ ئەھۋاللىرىنى يەھۇدىيلارغا ئېيتىپ بېرەتتى. ئۇلار مۇشۇ ئارقىلىق يەھۇدىيلارغا يېقىنلىشىپ، ئۇلارنىڭ مېۋە ـ چىۋىلىرى ۋە يېمەكلىرىدىن ئاز ـ تولا نەرسىگە ئېرىشەتتى. شۇنىڭ بىلەن: ﴿ئى مۆمىنلەر! اللہ غەزەپ قىلغان قەۋمنى دوست تۇتماڭلار...﴾ دېگەن ئايەت نازىل بولدى[3].

تەپسىرنىڭ ئىنچىكە ۋە نازۇك نۇقتىلىرى

1 ـ ھىجرەت قىلىپ كەلگەن ئاياللار مۆمىن تۇرسا، بۇلارنى سىناشنىڭ پايدىسى نېمە؟

بۇنىڭ جاۋابى مۇنداق بولىدۇ: سىناش پەقەت ھىجرەت قىلىشنىڭ سەۋەبىنى بىلىش ئۈچۈن بولۇپ، اللہ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنى ياخشى كۆرۈپ ھىجرەت قىلدىمۇ ياكى مال ـ دۇنياغا ئېرىشىش ئۈچۈن ھىجرەت قىلدىمۇ؟ بۇنى ئايدىڭلاشتۇرۇشتىن ئىبارەتتۇر.

ئىبنى زەيد مۇنداق دەيدۇ: «بىز ھەقىقەتەن ئۇلارنى سىناشقا بۇيرۇلدۇق. چۈنكى مەككىدە ئېرىدىن نارازى بولغان ئايال: مەن چوقۇم مۇھەممەدنىڭ قېشىغا كېتىمەن دەيتتى».

ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھىجرەت قىلىپ كەلگەن ئاياللىدىن قەسەم قىلىشنى تەلەپ قىلىپ: «يالغۇز ئۆزىدىن باشقا ئىلاھ بولمىغان اللہ نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، سىز ئېرىڭىزدىن نارازى بولۇپ چىقمىغانسىز؟ اللہ نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، سىز بىر زېمىندىن يەنە بىر زېمىنغا قىزىقىپ چىقمىغانسىز؟ اللہ نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، سىز مال ـ دۇنيانى

---

[1] ھافىز ئىبنى ھەجەر: «بۇ ھەدىسنى ئىمام بەغەۋى، ئىبنى ئاباستىن سەنەدسىز ھالدا مۇشۇنداق رىۋايەت قىلغان» دېدى. ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 61 ـ بەت. ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر فىي ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 238 ـ بەت.

[2] قىلغان. ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 61 ـ بەت. ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر فىي ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 239 ـ بەت.

[3] بۇ ھەدىسنى ئىمام ۋاھىدى «ئەسبابۇننۇزۇل» ناملىق كىتابىدا ۋە ئىمام سۇيۇتىنىڭ «ئەددۇررۇل مەنسۇر» ناملىق كىتابىدا بايان قىلغان. ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 76 ـ بەت. ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر فىي ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 247 ـ بەت.

كۆزلەپ چىقمىغانسىز؟ الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، سىز پەقەت الله ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنى ياخشى كۆرۈپ چىققانسىز؟ » دەيتتى. ئەگەر ئايال مۇشۇ شەرتلەر ئاستىدا قەسەم قىلسا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ئېرىگە ئايالىغا بەرگەن مەھرىنى ۋە خەجلىگەن پۇلىنى قايتۇرۇپ بېرەتتى، ئايالىنى قايتۇرۇپ بەرمەيتتى[1].

2 ـ ﴿ئۇلارنىڭ ئىمانىنى الله ئوبدان بىلىدۇ﴾ دېگەن بۇ قىستۇرما جۈملىنى بايان قىلىشتىكى سىر بىزگە زاھىرى مەلۇماتنىڭ كۇپايە قىلىدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ. ئەمما كىشىنىڭ كۆڭلى ئارام تاپىدىغان ھەقىقىي ئىلىمگە كەلسەك، ئىشنىڭ ئەمەلىي ئەھۋالىنى ئىگەللەش ۋە ئىمانىنىڭ ھەقىقىتىنى بىلىشتىن ئىبارەت بولۇپ، ئۇ ھەقىقەتەن ھەممىنى بىلگۈچى الله ئۆز ئىلمى دائىرىسىدە ساقلاپ قالغان بىلىملەردىن ھېسابلىنىدۇ. شۇڭا بىز زاھىرى مەلۇماتلارغا ئاساسلىنىمىز. يوشۇرۇن سىرلارغا الله تائالا ئۆزى ئىگىدۇر. ھەممىنى بىلگۈچى الله يوشۇرۇن سىرلارنى ۋە مەخپىيەتلىكلەرنى بىلىپ تۇرىدۇ.

3 ـ ھىجرەت قىلىپ كەلگەن مۆمىن ئاياللارنى كاپىرلارغا قايتۇرۇپ بەرمەسلىكتىكى سىر شۇكى، ئاياللارنىڭ كۆڭلى نازۇك بولىدۇ، تېز ئۆزگىرىدۇ، ئەرلەرگە قارىغاندا ئاسان ئېزىپ كېتىدۇ. چۈنكى ئۇلار الله يولىدا ئۇچرىغان بالالارنى ۋە ئەزىيەتلەرنى يېڭىپ كېتىشكە بەرداشلىق بېرەلمەيدۇ. شۇڭا الله تائالا ئۇلارنىڭ ئاجىزلىقىغا رەھىم قىلىپ ئۇلارنى كاپىر مۇشرىكلارغا قايتۇرۇپ بېرىشنى مەنئى قىلدى.

4 ـ الله تائالا مۆمىنلەرنى كاپىر ئەرنىڭ مۇسۇلمان بولۇپ كەتكەن ئايالىغا بەرگەن مەھرىنى قايتۇرۇپ بېرىشكە بۇيرۇدى. بۇ ئىسلام دىنىنىڭ ئەھدىگە ۋاپا قىلىشقا كۆڭۈل بۆلۈش روھىدۇر.

قۇرتۇبى مۇنداق دەيدۇ: «كاپىر ئەرنىڭ ئايالىدىن ۋە پۇل ـ مېلىدىن ئايرىلىپ قېلىشتىن ئىبارەت ئىككى تەرەپلەپ زىيانغا ئۇچراپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن شۇنداق قىلىشقا بۇيرۇلدى. چۈنكى ئۇ ئىسلام دىنىنىڭ مەنئى قىلىشى بىلەن ئايالىغا ئىگىدارچىلىق قىلالمايدىغان بولغاچقا، پۇل ـ مېلىنى قايتۇرۇپ ئېلىشقا بۇيرۇلدى. مانا بۇ ئىسلام دىنىنىڭ ئەھدىگە ۋاپا قىلىش روھىدۇر.»[2]

5 ـ الله تائالانىڭ: ﴿ئۇلار كاپىرلارغا ھالال ئەمەس، كاپىرلارمۇ ئۇلارغا ھالال ئەمەس﴾ دېگەن سۆزى ئىمان بىلەن كۇپرى ئارىسىدا پەقەت ئالاقە يوقلۇقىنى كۆرسىتىدۇ. ئەگەر بىر ئايال ئىسلامغا كىرگەن بولۇپ، ئېرى كاپىر بولسا، ئايال ئېرىگە ھارام بولىدۇ. چۈنكى ئۇ مۆمىن، ئېرى كاپىر بولغاچقا، ئىككىسى بىر تېپتىن بولمىغان بولىدۇ. شۇڭا ئىككىسىنىڭ

---

[1] ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 62 ـ بەت. ئىمام ئەبۇ سەئۇدنىڭ «ئىرشادۇل ئەقلىسسەلىم ئىلا مەزايال قۇرئانىل كەرىم» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 190 ـ بەت. ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر فىي ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 240 ـ بەت. ئىمام ئەبۇ ھەييانىنىڭ: «ئەلبەھرۇل مۇھىيت» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 256 ـ بەت.

[2] ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 64 ـ بەتتىن قىسقارتىپ ئېلىندى. ئىمام ئەبۇ ھەييانىنىڭ: «ئەلبەھرۇل مۇھىيت» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 257 ـ بەتكىمۇ قاراڭ.

www.munber.org

ئارىسىدىكى ئالاقە ھەقىقەتەن ئۈزۈلۈپ كېتىدۇ. مانا بۇ ئەقىدە ئالاقىسىنىڭ نەسەب ئالاقىسىدىن كۈچلۈك ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ. سەن بۇنى ياخشى مۇلاھىزە قىلغىن.

6 ـ رىۋايەت قىلىنىشىچە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاياللاردىن بەيئەت ئالغان ۋاقىتتا ئۇتبەنىڭ قىزى ھىند بەيئەت قىلغان ئاياللارنىڭ ئىچىدە ئىدى. ئۇ ئەبۇ سۇفيانىنىڭ ئايالى بولۇپ، ئۇھۇد ئۇرۇشىدا ھەمزە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇغا قىلغانلىرى تۈپەيلى ئۆزىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ تونۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن نىقاب تارتىۋالغان ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام اللّٰه تائالانىڭ: ﴿ئوغرىلىق قىلماسلىققا﴾ دېگەن سۆزىنى ئوقۇغاندا، ھىند: ئەبۇ سۇفيان ھەقىقەتەن بېخىل ئادەم، مەن ئۇنىڭ مېلىدىن ئۆزىمىزگە يەتكىدەك ئوزۇقلۇقنى ئېلىۋالىمەن، دېدى. ئەبۇ سۇفيان: ئۇ سىزگە ھالال بولسۇن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنى ئاڭلاپ كۈلۈپ كەتتى ۋە ھىندىنى تونۇۋالدى. ئۇ: «سىز ھىندىمۇ؟» دېدى. ھىند: اللّٰه ئىلگىرىكى گۇناھلارنى ئەپۇ قىلدى، ئى اللّٰه نىڭ پەيغەمبىرى! مېنى ئەپۇ قىلغىن، اللّٰه سېنى ئەپۇ قىلسۇن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام اللّٰه تائالانىڭ: ﴿زىنا قىلماسلىققا﴾ دېگەن سۆزىنى ئوقۇغاندا، ھىند: ھۆر ئايالمۇ زىنا قىلامدۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام اللّٰه تائالانىڭ: ﴿بالىلىرىنى ئۆلتۈرمەسلىككە﴾ دېگەن سۆزىنى ئوقۇغاندا، ئۇ: بىز ئۇلارنى كىچىكىدىن تەربىيىلەپ چوڭ قىلدۇق، سىلەر ئۇلارنى چوڭ بولغاندا ئۆلتۈردۈڭلار، دېدى. ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ كۈلۈپ يىقىلىپ قالدى. ھىندىنىڭ ھەنزەلە ئىسىملىك بىر بالىسى بەدىر ئۇرۇشىدا ئۆلتۈرۈلگەن ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام اللّٰه تائالانىڭ: ﴿باشقىلارنىڭ بالىسىنى يالغاندىن ئەرلىرىنىڭ بالىسى قىلىۋالماسلىققا﴾ دېگەن سۆزىنى ئوقۇغاندا، ھىند: اللّٰه نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، يالغانچىلىق ھەقىقەتەن ناھايىتى يامان ئىشتۇر، سەن بىزنى پەقەت توغرا ئىشقا ۋە گۈزەل ئەخلاقلارغا بۇيرۇيدىكەنسەن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام اللّٰه تائالانىڭ: ﴿سەن بۇيرۇغان ياخشى ئىشلاردىن باش تارتماسلىققا﴾ دېگەن سۆزىنى ئوقۇغاندا، ئۇ: اللّٰه نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، بىز سەن بۇيرۇغان بىرەر ئىشتىن باش تارتىشنى ئويلىغان بولساق بۇ سورۇندا ئولتۇرامتۇق؟ دېدى[①].

7 ـ فەررائ مۇنداق دەيدۇ: «جاھىلىيەت دەۋرىدە خوتۇن كىشى ھارامدىن بالا تاپاتتى. ئاندىن ئېرىگە: بۇ سەندىن بولغان بالا، دەيتتى. مانا بۇ ئۇلار يالغاندىن تاپقان بالىدۇر.»

[①] ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 71 ـ بەت. ئىمام ئەبۇ ھەييانىنىڭ: «ئەلبەھرۇل مۇھىيت» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 258 ـ بەت. ئىمام فەخرۇددىن رازىنىڭ «ئەتتەپسىر ئەلكەبىر» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 192 ـ بەت. ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر فىي ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 244 ـ بەت. ئىمام ئەلۇسىنىڭ «روھۇلمەئانى» ناملىق تەپسىرى، 28 ـ جىلد، 81 ـ بەت.

شەرئەت ھۆكۈملىرى

بىرىنچى ھۆكۈم

ھۇدەيبىيە سۇلھىسى ئەرلەر ۋە ئاياللارنى ئۆز ئىچىگە ئالغانمىدى؟

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن قۇرەيش مۇشرىكلىرى ئارىسىدا ھۇدەيبىيە سۇلھىسى تۈزۈلدى. بۇ سۇلھىدە: قۇرەيشلەردىن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كەلگەن كىشىنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا قايتۇرۇپ بېرىدۇ. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىدىن قۇرەيشلەرگە كەلگەن كىشىنى ئۇلار ئۇنىڭغا قايتۇرۇپ بەرمەيدۇ، دەپ يېزىلغان ئىدى. سۇلھى توختامنامىسى يېزىلىپ بولغاندىن كېيىن ئۇقبەنىڭ قىزى ئۇممۇ كۇلسۇم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا ھىجرەت قىلىپ كەلدى. ئارقىدىن ئۇنىڭ تۇغقانلىرى ئۇنى تەلەپ قىلىپ كەلدى. ئۇممۇ كۇلسۇم رەزىيەللاھۇ ئەنھا: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! مەن بىر ئايال كىشى، ساڭا مەلۇم بولغىنىدەك، ئاياللارنىڭ ھالى ئاجىزلىققا مايىلدۇر، سەن مېنى كاپىرلارغا قايتۇرۇپ بەرسەڭ، ئۇلار مېنى دىنىمدىن ياندۇرۇش ئۈچۈن قىينايدۇ، مەن بۇنىڭغا چىداپ بولالمايمەن، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ تۇغقانلىرىغا: «بۇ شەرت ئاياللارغا ئەمەس، ئەرلەرگە قويۇلغان ئىدى» دېدى. شۇنىڭ بىلەن الله تائالا بۇ ئايەتنى نازىل قىلدى. ئاندىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇممۇ كۇلسۇمنى سىناپ باقتى. ئۇنى ئۇلارغا قايتۇرۇپ بەرمىدى[①].

قۇرتۇبى مۇنداق دەيدۇ: «ئۆلىمالار: سۇلھى توختامنامىسىغا ئاياللار دېگەن سۆز كىرگۈزۈلگەنمۇ؟ ياكى ئۇلار توختامنامىنىڭ ئومۇمىي مەنىسى ئىچىدە بارمىدى؟ دېگەن مەسىلە ھەققىدە ئوخشىمىغان قاراشتا بولغان. بىر قىسىم ئۆلىمالار: «توختامنامىدە ئاياللارنى قايتۇرۇپ بېرىش ئوچۇق سۆز بىلەن شەرت قىلىنغان ئىدى، ئاندىن الله تائالا توختامنامىدىن ئۇلارنى قايتۇرۇپ بېرىش شەرتىنى بىكار قىلدى ۋە ئۇنى توختامنامىغا كىرگۈزۈشنى مەنئى قىلدى، ئۇنى پەقەت ئەرلەر ئۈچۈن كۈچكە ئىگە قىلىپ قالدۇردى» دەيدۇ.

يەنە بىر قىسىم ئۆلىمالار مۇنداق دەيدۇ: «توختامنامىدە ئۇلارنى قايتۇرۇپ بېرىش ئوچۇق يېزىلمىغان ئىدى، ئۇنىڭدا پەقەت ئىسلام دىنىغا كىرگەن كىشىنى قايتۇرۇپ بېرىش يېزىلغان. سىرتتىن قارىماققا توختامنامىنىڭ ئومۇمىي مەنىسى ئاياللارنى ئەرلەر بىلەن بىرلىكتە ئۆز ئىچىگە ئالاتتى. شۇڭا الله تائالا ئۇنىڭ ئومۇمىي مەنىسىدىن ئاياللارنىڭ چىقىپ كېتىدىغانلىقىنى بايان قىلدى. الله تائالا ئەرلەر بىلەن ئاياللارنى مۇنداق ئىككى ئىش تۈپەيلى پەرقلەندۈردى: بىرى، مۆمىن ئاياللار ئۇياتلىق جايغا ساھىپ بولۇپ،

[①] ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 62 ـ بەت. ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر فىي ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 239 ـ بەت. ئىمام ئەبۇ ھەييانىنىڭ: «ئەلبەھرۇل مۇھىيت» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 256 ـ بەت.

www.munber.org

كاپىرلارغا ھارامدۇر. يەنە بىرى، ئاياللارنىڭ كۆڭلى نازۇك بولىدۇ، تېز ئۆزگۈرىدۇ. ئەمما مۇشرىك ئايال كەلسە، ئۇ كاپىرلارغا قايتۇرۇپ بېرىلىدۇ.»[1]

ئىمام قۇرتۇبى يەنە مۇنداق دەيدۇ: «كۆپىنچە ئۆلىمالار بۇ ئايەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قۇرەيشلەر بىلەن، مۇسۇلمان بولۇپ كەلگەنلەرنى قايتۇرۇپ بېرىش ھەققىدە تۈزگەن سۈلھىسىدىن ئاياللارنى قايتۇرۇپ بېرىشنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش ئۈچۈن كەلگەن دەپ قارايدۇ. بۇ، قۇرئاننىڭ ھۆكۈملىرى سۈننەتنىڭ قىسمەن ھۆكۈملىرىنى ئەمەلدىن قالدۇرىدۇ دەپ قارايدىغانلارنىڭ قارىشىدۇر.»[2]

مەن مۇنداق دەپ قارايمەن: ئىمام فەخرۇددىن رازى زەھھاكنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى نەقىل قىلغان: بۇ سۈلھى يۇقىرىدىكىدەك شەكىلدە يېزىلغان ئەمەس. ئۇ، ئاياللار ھەققىدە مەخسۇس تېكىستنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بولۇپ، شەكلى: «بىز تەرەپتىن سىلەرنىڭ دىنىڭلاردا ئەمەس بىر ئايال قېشىڭلارغا كەلسە، ئۇنى بىزگە قايتۇرۇپ بېرىسەن، ئەگەر ئۇ ئايال سىلەرنىڭ دىنىڭلارغا كىرگەن بولۇپ، ئۇنىڭ ئېرى بولسا، ئېرىگە ئايالىغا بەرگەن مەھرىنى قايتۇرۇپ بېرىسەن» دەپ يېزىلغان ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامۇ مۇشۇنىڭغا ئوخشاش شەرت قويغان[3].

بۇ قاراشقا ئاساسەن، ئايەت بۇ سۈلھىگە قوشۇلغان ۋە ئۇنى مۇقەررەرلەشتۈرگان بولىدۇ. بۇ قاراشقا كۆڭۈل تەسكىن تاپىدۇ ۋە خاتىرجەم بولىدۇ. بۇنىڭدىن باشقا قاراشلار بولسا، ئىنچىكىلەپ تەكشۈرۈشكە توغرا كېلىدۇ. چۈنكى ئۇ ئىسلام شەرىئىتىنىڭ «ئەھدىگە ۋاپا قىلىش مۇسۇلمانلارغا ۋاجىپتۇر» دېگەن روھىغا زىت كېلىدۇ. سۈلھىلەشكەن ئىككى تەرەپتىن ھېچ بىرىنىڭ بەزى نەرسىلەرنى مەخسۇس قىلىۋېلىشى ياكى ئۇنى ئىككىنچى تەرەپنىڭ ماقۇللىقىنى ئالماي تۇرۇپ بىكار قىلىشى توغرا ئەمەس. شۇڭا زەھھاكنىڭ قارىشى ئەڭ ئەۋزەلدۇر.

سەييىد قۇتۇب (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «سۈلھى تېكىستىدە ئاياللار ھەققىدە كەسكىن بىر نەرسە يېزىلمىغانلىقى ئوتتۇرىغا چىقىپ تۇرىدۇ. شۇڭا مەزكۇر ئىككى ئايەت نازىل بولۇپ، ھىجرەت قىلىپ كەلگەن مۆمىن ئاياللارنى كۇففارلارغا قايتۇرۇپ بېرىشنى مەنئى قىلىدۇ. چۈنكى ئاياللار جىسمانىي جەھەتتە ئاجىز بولغاچقا، دىنى تۈپەيلى دۇچ كەلگەن قىيىن ـ قىستاقلارغا بەرداشلىق بېرەلمەسلىك خەۋپى بار. مۇشۇنداق خەلقئارالىق ۋەزىيەتنىڭ ھۆكۈملىرى ئاياللارنى قانداق بىر تەرەپ قىلىش ھەققىدە باشقىلارنىڭ يولىغا ھېچقانداق تەسىر كۆرسەتمەستىن، زۇلۇم ۋە جەۋرى ـ جاپا سالماستىن، ئىسلام دىنىنىڭ دۆلەت ئىچى ۋە خەلقئارالىق مۇئامىلىلىرىنى ھەل قىلىش

---

[1] ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 62 ـ بەت.
[2] ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 63 ـ بەت.
[3] ئىمام فەخرۇددىن رازىنىڭ «ئەتتەپسىر ئەلكەبىر» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 191 ـ بەت.

پرىنسىپى بويىچە ئادالەتنى بەرپا قىلىدىغان ئەڭ ئادىل نىزامنامە ئاساسىدا مۇئامىلە قىلىشنى ئىنتىزاملاشتۇرۇش ئۈچۈن نازىل بولغان.»[①]

ئىككىنچى ھۆكۈم

بىر مۇشرىك ئايال مۇسۇلمان بولۇپ بىزنىڭ قېشىمىزغا كەلسە، ئۇنىڭ ھۆكمى قانداق بولىدۇ؟

الله تائالانىڭ: ﴿ئۇلار كاپىرلارغا ھالال ئەمەس، كاپىرلارمۇ ئۇلارغا ھالال ئەمەس﴾ دېگەن سۆزى مۇسۇلمان بولۇپ كەلگەن ئايالنىڭ ئېرىدىن ئاجراپ كېتىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. شۇڭا ئۇ ئايال ئېرىگە ھالال ئەمەس، ئېرىمۇ ئۇنىڭغا ھالال ئەمەس. ئۇ ئايال ئىسلام دىنىغا كىرىش سەۋەبىدىن ياكى ئىسلام دىنىغا كىرگەندىن كېيىن ئەر ـ خوتۇن ئىككىسىنىڭ ئوخشىمىغان ئىككى يۇرتتا[②] بولۇپ قېلىش سەۋەبىدىن ئېرىدىن ئاجراپ كېتەمدۇ؟ دېگەن مەسىلە ھەققىدە فىقھشۇناسلار مۇنداق ئىككى قاراشقا كەلگەن:

1 ـ ئىمام ئەبۇ ھەنىفە: ئەر ـ خوتۇنلۇق ئۇ ئىككىسىنىڭ ئوخشىمىغان ئىككى يۇرتتا بولۇپ قېلىشى بىلەن ئاجراپ كېتىدۇ، دەپ قارايدۇ.

2 ـ شافىئىي، مالىكىي ۋە ھەنبەلىي مەزھەبىدىكىلەردىن ئىبارەت كۆپچىلىك فىقھشۇناسلار: ئەر ـ خوتۇنلۇق ئايالنىڭ ئىسلام دىنىغا كىرىشى بىلەن ئاجراپ كېتىدۇ، ئاجراش شۇ ئايالنىڭ ئىددىتى تۈگىگەندە يۈز بېرىدۇ. ئەگەر ئۇنىڭ ئىددىتى تۈگەشتىن بۇرۇن ئېرى مۇسۇلمان بولسا، خوتۇن ئۇنىڭ بولۇۋېرىدۇ، دەپ قارايدۇ[③].

ھەنەفىي مەزھەبىدىكىلەرنىڭ دەلىللىرى

1 ـ الله تائالا: ﴿ئۇلارنى كاپىرلارغا قايتۇرۇپ بەرمەڭلار﴾ دېدى. ئەگەر ھىجرەت قىلغاندىن كېيىنمۇ ئارىدا ئەر ـ خوتۇنلۇق مەۋجۇد بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە ئەر ئۇنىڭغا ھەقلىق بولۇپ، ئەر قەيەرنى خالىسا ئايالى شۇ يەردە بولاتتى.

2 ـ الله تائالا: ﴿كاپىر ئەرلىرىنىڭ ئۇلارغا بەرگەن مەھرىنى قايتۇرۇپ بېرىڭلار﴾ دېدى. ئەگەر ھىجرەت قىلغاندىن كېيىنمۇ ئارىدا ئەر ـ خوتۇنلۇق مەۋجۇد بولسا ئىدى، ئەر مەھرىنى قايتۇرۇپ ئېلىشقا ھەقلىق بولمىغان بولاتتى. چۈنكى ئەر بىرلا ۋاقىتتا جىنسىي مۇناسىۋەتتە بولۇش ھەققىگە ۋە ئۇنىڭ بەدىلى بولغان مەھرىگە ئىگە بولالمايدۇ.

3 ـ الله تائالا: ﴿ئۇلارنىڭ مەھرلىرىنى بېرىپ نىكاھىڭلارغا ئالساڭلار سىلەرگە ھېچ گۇناھ بولمايدۇ﴾ دېدى. ئەگەر ھىجرەت قىلغاندىن كېيىنمۇ ئارىدا ئىلگىرىكى نىكاھ مەۋجۇد بولسا ئىدى، باشقا بىرىنىڭ ئۇ ئايالنى ئېلىشى دۇرۇس بولمايتتى.

---

① سەييىد قۇتۇبنىڭ «فىي زىلالىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 28 ـ جىلد، 67 ـ بەت، يەتتىنچى باسمىسى.

② ئوخشىمىغان ئىككى يۇرتنىڭ بىرى ئىسلام يۇرتىنى، يەنە بىرى مۇشرىك يۇرتىنى كۆرسىتىدۇ.

③ ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 63 ـ بەت. ئىمام جەسساسنىڭ «ئەھكامۇل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 3 ـ جىلد، 438 ـ بەت. ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر فىي ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 242 ـ بەت.

www.munber.org

4 ـ الله تائالا: ﴿كاپىر ئاياللارنى ئەمرىڭلاردا ساقلىماڭلار﴾ دېدى. ئۇلارنىڭ قارىشىدا بۇ ئايەت مۇنداق مەنە بېرىدۇ: كاپىر ئايالنى نىكاھىڭلاردا ساقلىماڭلار، ئۇنى ئىددەتمۇ تۇتقۇزماڭلار، ئۇ سىلەرنىڭ باشقا خوتۇن ئېلىشىڭلارغا توسالغۇ بولمىسۇن.

5 ـ ئۇلار يەنە مۇنداق دەيدۇ: «فىقھشۇناسلار ئۇرۇشتا ئولجا ئېلىنغان ئايالنىڭ كاپىرلار تەرەپتە ئېرى بولغان تەقدىردىمۇ، ئىددىتى تۈگىگەندىن كېيىن ئۇنىڭ بىلەن جىنسىي مۇناسىۋەتتە بولۇشنىڭ دۇرۇسلىقىغا ئىتتىپاق كەلگەن. بۇنى دۇرۇس قىلىشقا ئەر ـ خوتۇن ئىككىسىنىڭ ئوخشىمىغان ئىككى يۇرتتا بولۇپ قېلىشىدىن باشقا سەۋەب يوق. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئولجىغا چۈشكەن ئاياللار ھەققىدە مۇنداق دېگەن: «ھامىلدار ئايال تۇغۇپ بولغىچە، ھامىلدار بولمىغان ئايال ھەيز كۆرۈش بىلەن پاكلانمىغىچە ئۇنىڭ بىلەن جىنسىي مۇناسىۋەتتە بولۇشقا بولمايدۇ.»[①]

كۆپچىلىك فىقھشۇناسلارنىڭ دەلىللىرى

1 ـ ئۇلار مۇنداق دەيدۇ: «ئاجراپ كېتىشنىڭ سەۋەبى ئىسلام دىنىدۇر. چۈنكى مۇسۇلمان بولغان ئايالنىڭ كاپىرغا تۆشەك بولۇشى ياخشى ئىش ئەمەس. ئەگەر ئاجراپ كېتىش سەۋەبى ئۇلارنىڭ ئوخشىمىغان ئىككى يۇرتتا بولۇشى بولىدىغان بولسا، ئەلۋەتتە مۇشرىك ئايالنىڭ بىز تەرەپكە كېلىشى ۋە ئامانلىققا ئېرىشىشى بىلەن تەڭ، گەرچە ئۇ تېخى مۇسۇلمان بولمىغان بولسىمۇ، نىكاھتىن ئاجراپ كېتىشى لازىم بولاتتى. مۇنداق قاراشنى ھېچكىم ئوتتۇرىغا قويمىغان.

2 ـ مۇجاھىدنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «ئەگەر مۇسۇلمان ئايال ئىددەت تۇتىۋاتقان مەزگىلدە كاپىر ئېرى مۇسۇلمان بولسا، خوتۇن ئۇنىڭ بولىۋېرىدۇ. ئەگەر مۇسۇلمان بولمىسا، ئىككىسى ئاجراشتۇرۇۋېتىلىدۇ.»[②]

3 ـ ئىبنى ئابباسنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قىزى زەينەبنى ئەبۇ ئاس ئىبنى رەبىيئكە ئىلگىرىكى نىكاھى بىلەن قايتۇرۇپ بەردى. زەينەب مەدىنىگە ھىجرەت قىلىپ كەلگەن، ئېرى مەككىدە مۇشرىك ھالەتتە قالغان ئىدى. ئېرى مۇسۇلمان بولغاندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زەينەبنى ئۇنىڭغا قايتۇرۇپ بەردى.»[③]

قۇرتۇبى مۇنداق دەيدۇ: «الله تائالا: ﴿ئۇلارنى كاپىرلارغا قايتۇرۇپ بەرمەڭلار، ئۇلار كاپىرلارغا ھالال ئەمەس، كاپىرلارمۇ ئۇلارغا ھالال ئەمەس﴾ دېدى يەنى الله مۆمىن ئايالنى كاپىر ئەرگە ھالال قىلمىدى، شۇنداقلا مۆمىن ئەرنىڭ مۇشرىك ئايالنى ئېلىشىنىمۇ ھالال قىلمىدى. مانا بۇ، مۇسۇلمان ئايالنى ئېرىدىن ئۇنىڭ ھىجرەت قىلىشى ئەمەس، ئىسلام دىنىغا كىرىشى ئاجرىتىۋېتىدۇ، دېگۈچىلەرنىڭ ئەڭ كۈچلۈك دەلىلىدۇر. الله ھالال

[①] بۇ ھەقتىكى تەپسىلى دەلىللەر ئۈچۈن ئىمام جەسساسنىڭ «ئەھكامۇل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 3 ـ جىلد، 439 ـ بەتكە قاراڭ.
[②] ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 66 ـ بەت.
[③] ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 66 ـ بەت.

قىلماسلىقىنىڭ سەۋەبىنىڭ ئۇخشىمىغان ئىككى يۇرتتا بولۇش ئەمەس، ئىسلام دىنىغا كىرىش ئىكەنلىكىنى بايان قىلىپ بەردى.»[1]

خۇلاسە قىلىپ ئېيتساق، ھەنەفى مەزھىبىدىكىلەر مۇنداق دەيدۇ: «ئەگەر ئەر ـ خوتۇن ئىككىسىنىڭ بىرى مۇسۇلمان بولۇپ كاپىر يۇرتىدىن ھىجرەت قىلىپ چىقسا، يەنە بىرى كاپىر يۇرتىدا قالسا، ئىككىسىنىڭ ئارىسىدىكى نىكاھ ئاجراپ كېتىدۇ.» ئۇلار ھىجرەت قىلغۇچى ئايال ئىددەت تۇتمايدۇ دەپ قارايدۇ ۋە: ﴿ئۇلارنىڭ مەھرلىرىنى بېرىپ نىكاھىڭلارغا ئالساڭلار سىلەرگە ھېچ گۇناھ بولمايدۇ﴾ دېگەن ئايەتنى كەرىمگە ئەمەل قىلغان ئاساستا، ئۇنىڭ ھامىلدار بولمىسىلا ئىددەت تۇتماستىن ئەرگە تېگىشىگە رۇخسەت قىلىدۇ. چۈنكى بۇ ئايەت ئۇنىڭغا ئىددەت تۇتۇشنى لازىم قىلمايدۇ. ئۇ ھىجرەت قىلىش بىلەن تەڭ ئېرىدىن ئاجراپ كېتىدۇ.

كۆپچىلىك فىقھشۇناسلار مۇنداق دەيدۇ: «ئەر ـ خوتۇنلۇق ئايالنىڭ ئىسلام دىنىغا كىرىشى بىلەن ئاجراپ كېتىدۇ، يالغۇز ھىجرەت قىلىش بىلەن ئاجراپ كەتمەيدۇ. ئەگەر ئايال تويى قىلغاندىن كېيىن ئېرى بىلەن بىر تۆشەكتە بولۇشتىن ئىلگىرى مۇسۇلمان بولسا، نىكاھ دەرھال ئاجراپ كېتىدۇ ۋە ئۇنىڭغا ئىددەت تۇتۇش لازىم بولمايدۇ. ئەگەر ئۇ ئېرى بىلەن بىر تۆشەكتە بولۇپ بولغاندىن كېيىن مۇسۇلمان بولسا، ئىددىتى تۈگىگىچە تۇرۇپ تۇرىدۇ. ئەگەر ئېرى ئۇنىڭ ئىددىتى توشۇشتىن بۇرۇن مۇسۇلمان بولسا، خوتۇنى ئۇنىڭ نىكاھىدا قېلىۋېرىدۇ، ئۇنداق بولمىسا، ئۇنىڭ نىكاھىدىن ئاجراپ كېتىدۇ.»

بۇ قاراشتىكىلەرنىڭ پاكىتى بولسا، يۇقىرىدا بايان قىلىنغان دەلىللەر ۋە مۇنۇ رىۋايەتتىن ئىبارەتتۇر: ئەبۇ سۇفيان ئايالى ھىند بىنتى ئۇتبىدىن بۇرۇن مۇسۇلمان بولدى، بىر مەزگىلدىن كېيىن ئۇنىڭ خوتۇنىمۇ مۇسۇلمان بولدى. شۇڭا ئۇلار ئىلگىرىكى نىكاھى بويىچە تۇرمۇشنى داۋام قىلىپ كېتىۋەردى. چۈنكى ئۇنىڭ ئىددىتى تېخى تۈگىمىگەن ئىدى[2].

بىز ئىككى تەرەپنىڭ دەلىللىرىنى قىسقىچە ئوتتۇرىغا قويدۇق. ئۇنى تەپسىلى كۆرۈش ئۈچۈن فىقھى كىتابلىرىغا مۇراجىئەت قىلىش لازىم. الله مۇۋەپپەقىيەت قازاندۇرغۇچىدۇر ۋە توغرا يولغا يېتەكلىگۈچىدۇر.

ئۈچىنچى ھۆكۈم

بۇتپەرەس مۇشرىك ئايال بىلەن توي قىلىش دۇرۇسمۇ؟

الله تائالانىڭ: ﴿كاپىر ئاياللارنى ئەمرىڭلاردا ساقلىماڭلار﴾ دېگەن سۆزى كاپىر مۇشرىك ئايالنى ئېلىشنىڭ ھاراملىقىنى كۆرسىتىدۇ. چۈنكى ئايەت: مۇشرىك

[1] ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 63 ـ بەت.
[2] بۇ مەسىلە ھەققىدە ئىمام ئىبنۇل ئەرەبىنىڭ «ئەھكامۇل قۇرئان» ناملىق تەپسىرىگە، ئىمام جەسساسنىڭ «ئەھكامۇل قۇرئان» ناملىق تەپسىرىگە، ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرىگە، ئىمام ئەلۇسىنىڭ «روھۇلمەئانى» ناملىق تەپسىرىگە ۋە ئىمام ئەبۇ ھەييانىنىڭ: «ئەلبەھرۇل مۇھىيت» ناملىق تەپسىرىگە مۇراجىئەت قىلىڭ.

www.munber.org

ئاياللىرىغلارنى ئەمرىغلاردا ساقلىماڭلار يەنى ئۇلارنى نىكاھىڭلاردا بار دەپ قارىماڭلار. چۈنكى ئۇ نىكاھ باتىلدۇر، دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. الله تائالانىڭ: ﴿(ئى مۇسۇلمانلار!) مۇشرىك ئاياللار ئىمان ئېيتمىغىچە ئۇلارنى نىكاھىڭلارغا ئالماڭلار﴾[1] دېگەن سۆزىمۇ مۇشرىك ئايالنى ئېلىشنىڭ ھاراملىقىنى كۆرسىتىدۇ. ئۆلىمالار بۇ ئايەتنىڭ مۇشرىكلارغا خاس ئىكەنلىكىگە، ئەھلى كىتابنى ئۆز ئىچىگە ئالمايدىغانلىقىغا ئىتتىپاق كەلگەن. چۈنكى ئەھلى كىتاب ئاياللارنى ئېلىش دۇرۇس بولىدۇ. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿مۆمىنلەردىن بولغان ئەففە ئاياللارنىڭ، سىلەردىن ئىلگىرى كىتاب بېرىلگەنلەر (يەنى يەھۇدىيلار ۋە ناسارالار) دىن بولغان ئەففە ئاياللارنىڭ مەھرىنى بەرسەڭلار، ئىپپەتلىك بولغىنىڭلار ۋە ئاشكارا ـ يوشۇرۇن پاھىشىنى كۆزلىمىگىنىڭلار ھالدا (ئۇلارنى ئالساڭلار)، ئۇلار سىلەرگە ھالالدۇر﴾[2].

ئىبنى مۇنزىر مۇنداق دەيدۇ: «ئىلگىرى ئۆتكەن ئۆلىمالاردىن ھېچكىم ئەھلى كىتاب ئاياللارنى ئېلىشنى ھارام دەپ قارىمىغان.»

مەن مۇنداق دەپ قارايمەن: فىقھشۇناسلار يۇقىرىدىكى دەلىللەرگە ئاساسلىنىپ، ساماۋىي دىنغا ئېتىقاد قىلمايدىغان مۇشرىك ئايالنى ئېلىشنىڭ ھاراملىقىغا، ئەھلى كىتابتىن خرىستىئان ياكى يەھۇدىي ئايالنى ئېلىشنىڭ دۇرۇسلۇقىغا بىرلىككە كەلگەن. پەقەت ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن رىۋايەت قىلىنىشىچە، ئۇ: مۆمىن ئەر خرىستىئان ئايالنى ياكى يەھۇدىي ئايالنى ئالسا بولامدۇ؟ دەپ سورالغاندا، مۇنداق دېگەن: الله تائالا مۆمىنلەرگە مۇشرىك ئاياللارنى ئېلىشنى ھارام قىلدى، مەن بىر ئايالنىڭ: پەرۋەردىگارىم ئىسادۇر دېيىشىدىن ياكى: پەرۋەردىگارىم الله نىڭ بەندىلىرىدىن بىر بەندىدۇر دېيىشىدىن چوڭ شېرىك كەلتۈرۈشنىڭ بارلىقىنى بىلمەيمەن.

ئابدۇللاھ ئىبنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ بۇ قارىشى مۆمىنىنىڭ خرىستىئان ياكى يەھۇدىي ئايالنى ئېلىشىنى ھارام دەپ قارىغانلىقىنى ئەمەس، ئۇنى ياقتۇرمايدىغانلىقىنى چۈشەندۇرۇپ بېرىدۇ. چۈنكى ئۇنداق ئايالنى ئېلىشنىڭ ھالاللىقىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان دەلىل ناھايىتى ئوچۇقتۇر. ئۇ خرىستىئان ياكى يەھۇدىي ئايالنى ئالغان مۆمىنىنىڭ دىنىدىن ئېزىپ كېتىشىدىن ياكى ئايالنىڭ بالىلارنى خرىستىئانلاشتۇرۇۋېتىشىدىن ئەنسىرىگەن بولۇشى مۇمكىن. شۇڭا ئۇ بۇنى ياقتۇرمىغان.

تۆتىنچى ھۆكۈم

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاياللاردىن قانداق بەيئەت ئالغان؟

مەككە فەتھى بولغاندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاياللاردىن بەيئەت ئالدى. ئۇ ئۇلاردىن ﴿ئى پەيغەمبەر! مۆمىن ئاياللار ساڭا كېلىپ، الله قا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىككە، ئوغرىلىق قىلماسلىققا، زىنا قىلماسلىققا، بالىلىرىنى (جاھىلىيەت

[1] سۈرە بەقەرە، 221 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] سۈرە مائىدە، 5 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

دەۋرىدىكىدەك قىز بالىلىرىنى نومۇستىن ياكى كەمبەغەللىكتىن قورقۇپ) ئۆلتۈرمەسلىككە، باشقىلارنىڭ بالىسىنى يالغاندىن ئەرلىرىنىڭ بالىسى قىلىۋالماسلىققا، سەن بۇيرۇغان ياخشى ئىشلاردىن باش تارتماسلىققا بەيئەت قىلسا (يۇقىرىقى شەرتلەر ئاساسىدا) ئۇلارغا بەيئەت قىلغىن﴾ دېگەن ئايەتتىكى مەزكۇر شەرتلەر ئاستىدا بەيئەت ئالدى. سەھىھ ھەدىستە رىۋايەت قىلىنىشىچە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىرمۇ ئايال بىلەن قول ئېلىشمىغان، ئۇلاردىن پەقەت سۆز بىلەن بەيئەت ئالغان. مانا بۇ دەلىل ئاياللار بىلەن قول ئېلىشىشنىڭ ھاراملىقىنى كۆرسىتىدۇ.

ئەرلەرنىڭ بەيئەت قىلىش شەكلى بولسا، ئەر قولىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قولىغا قوياتتى ۋە ئىسلام دىنىغا ئەمەل قىلىش، جىھاد قىلىش، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزىنى ئاڭلاش ھەمدە بۇيرۇقىغا ئىتائەت قىلىش ئۈچۈن ئۇنىڭغا بەيئەت قىلاتتى. ئەمما ئاياللارنىڭ بەيئەت قىلىش شەكلى بولسا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بىرەر ئايال بىلەن قول ئېلىشقانلىقى ياكى قولىنى بىرەر ئايالنىڭ قولىغا قويغانلىقى رىۋايەت قىلىنمىغان. ئۇلاردىن پەقەت سۆز ئارقىلىق بەيئەت ئېلىنغان. بۇنى تۆۋەندىكى دەلىللەر ئوچۇق كۆرسىتىپ بېرىدۇ:

ئاياللار بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈشنىڭ ھاراملىقىنى كۆرسىتىدىغان دەلىللەر

1 ـ ئىمام بۇخارى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام الله تائالانىڭ: ﴿ئى مۆمىنلەر! سىلەرگە مۆمىن ئاياللار ھىجرەت قىلىپ كەلسە، ئۇلارنى سىناپ كۆرۈڭلار...﴾ دېگەن سۆزىدىن ﴿الله ھەقىقەتەن ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر﴾ دېگەن سۆزىگىچە بولغان ئايەتلەرگە ئاساسلىنىپ، ئۆزى تەرەپكە ھىجرەت قىلىپ كەلگەن مۆمىن ئاياللارنى سىناپ كۆرەتتى. مۆمىن ئاياللاردىن كىمكى بۇ شەرتلەرنى قوبۇل قىلسا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «مەن سىزدىن سۆز ئارقىلىق بەيئەت ئالدىم» دەيتتى. الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ئۇ بەيئەت ئالغاندا بىرمۇ ئايالنىڭ قولىنى تۇتۇپ باقمىدى. ئاياللاردىن پەقەت: «مەن سىزدىن شۇنىڭغا ئاساسەن بەيئەت ئالدىم» دېگەن سۆزى بىلەنلا بەيئەت ئالغان ئىدى[①].

2 ـ ئىمام ئەھمەد رەقىقەنىڭ قىزى ئۇمەيمەنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: مەن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا ئۇنىڭغا بەيئەت قىلىش ئۈچۈن كەلگەن ئاياللار بىلەن بىرلىكتە كەلدىم. ئۇ بىزدىن قۇرئاندىكى: الله قا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىككە... دېگەن شەرتلەر ئاساسىدا بەيئەت ئالدى. ئۇ: «سىلەرنىڭ كۈچۈڭلار يېتىدىغان ۋە سىلەر تاقەت كەلتۈرەلەيدىغان نەرسىدە بەيئەت ئالىمەن» دېدى. بىز: الله ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىزگە ئۆزىمىزدىنمۇ مېھرىباندۇر، دېدۇق. بىز يەنە: ئى الله نىڭ

[①] ئىمام ئىبنى ھەجەرنىڭ «ئەلفەتھۇلبارى» ناملىق كىتابى، 8 ـ جىلد، 488 ـ بەت. ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 71 ـ بەت. ئىمام ئەلۇسىنىڭ «روھۇلمەئانى» ناملىق تەپسىرى، 28 ـ جىلد، 81 ـ بەت. ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر فىي ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرى، 8 ـ جىلد، 245 ـ بەت. ئىمام سۇيۇتىنىڭ «ئەددۇررۇل مەنسۇر» ناملىق كىتابى، 6 ـ جىلد، 209 ـ بەت.

پەيغەمبىرى! بىز بىلەن قول ئېلىشمامسەن؟ دېدۇق. ئۇ: «مەن ئاياللار بىلەن قول ئېلىشمايمەن، مېنىڭ بىر ئايالغا قىلغان سۆزۈم يۈز ئايالغا قىلغام سۆزۈمدۇر» دېدى[1].

3 ـ سەھىھ مۇسلىمدا ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھانىڭ بەيئەت ئەھۋالىنى بايان قىلغاندىن كېيىن مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: ئەگەر ئاياللار ئۇ شەرتلەرنى قوبۇل قىلغانلىقىنى سۆزلىرى بىلەن ئىپادىلىسە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: «ئەمدى كەتسەڭلار بولىدۇ، مەن سىلەردىن بەيئەت ئېلىپ بولدۇم» دەيتتى. اللّٰه نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قولى بىرمۇ ئايالنىڭ قولىغا تېگىپ باقمىدى. ئۇ ئۇلاردىن سۆز ئارقىلىق بەيئەت ئالغان ئىدى. ئۇ ئۇلاردىن بەيئەت ئالغان چاغدا ئۇلارغا: «مەن سىلەردىن سۆز ئارقىلىق بەيئەت ئالدىم» دەيتتى[2].

ھافىز ئىبنى ھەجەر مۇنداق دەيدۇ: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «مەن سىزدىن سۆز ئارقىلىق بەيئەت ئالدىم» دېگەن سۆزى بولسا بەيئەت ئالغانلىقىنى سۆز بىلەن ئېيتقانلىقىنى، ئادەتتە ئەرلەردىن بەيئەت ئالغاندا ئۇلار بىلەن قول ئېلىشقاندەك قول ئېلىشمىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ[3].

مەن مۇنداق دەپ قارايمەن: بۇ رىۋايەتلەرنىڭ ھەممىسى ئاياللاردىن سۆز ئارقىلىق بەيئەت ئېلىنغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بەيئەت ئالغاندا ياكى باشقا ۋاقىتلاردا ئاياللار بىلەن قول ئېلىشقانلىقى ئىسپاتلانمىغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ گۇناھلاردىن پاك تۇرۇپمۇ ئاياللار بىلەن قول ئېلىشمىغانلىقى ئىسلام ئۈممىتىگە بۇ ئەخلاقنى تەلىم بېرىش ۋە ئۇلارغا توغرا يولدا مېڭىشنى تەۋسىيە قىلىش ئۈچۈندۇر. پاك دىيانەتلىك، پەزىلەتلىك ۋە شەرەپلىك بولغان، ئۆزىنىڭ پاك، دىلىنىڭ ساپ ئىكەنلىكىدە ھېچكىم شەك قىلمايدىغان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئاياللار بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشمىگەن، بەيئەت ئېلىش ئىشى ناھايىتى چوڭ ۋە ئىنتايىن ئەھمىيەتلىك ئىش بولسىمۇ، ئۇلاردىن بەيئەت ئېلىشتا سۆز بىلەنلا كۇپايىلەنگەن تۇرسا، باشقا ئەرلەرنىڭ شەھۋىتى غالىب كېلىدىغان، پىتنىگە قېلىشتىن ئەمىن بولغىلى بولمايدىغان، شەيتان قان تومۇرلىرىدا قاتراپ تۇرىدىغان سەۋەبلەر بولغاچقا، ئۇلارنىڭ ئاياللار بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشىشى قانداقمۇ دۇرۇس بولىدۇ؟ بەزى ئىنسانلار قانداقمۇ: ئىسلام شەرىئىتىدە ئاياللار بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈش ھارام ئەمەس دەپ بىلجىرلىشىدۇ؟ ﴿(ئى اللّٰه!) سەن پاكتۇرسەنكى، بۇ چوڭ بوھتاندۇر﴾[4].

بەشىنچى ھۆكۈم

---

[1] ئىمام ئەھمەد، نەسائى، ئىبنى ماجە ۋە تىرمىزى رىۋايەت قىلغان. ئىمام ئەلۇسىنىڭ «روھۇلمەئانى» ناملىق تەپسىرى، 28 ـ جىلد، 81 ـ بەت.

[2] ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان. ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 71 ـ بەت.

[3] ئىمام ئىبنى ھەجەرنىڭ «ئەلفەتھۇلبارى» ناملىق كىتابى، 8 ـ جىلد، 488 ـ بەت. ئىمام ئەلۇسىنىڭ «روھۇلمەئانى» ناملىق تەپسىرىگە ۋە ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر فىي ئىلمىتتەپسىر» ناملىق تەپسىرىگە قاراڭ.

[4] سۈرە نۇر، 16 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

اﷲ تائالانىڭ: ﴿سەن بۇيرۇغان ياخشى ئىشلاردىن باش تارتماسلىقتا﴾ دېگەن سۆزى نىمە مەنە بېرىدۇ؟

ئۆلىمالار بۇ ئايىتى كەرىمىنىڭ مەنىسى ھەققىدە ئوخشىمىغان مۇنداق ئۈچ قاراشقا كەلگەن:

1 ـ بۇ ئايەت: «ئۆلۈككە ئۈن سېلىپ يىغلىماسلىقتا» دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. ئىبنى ئابباس شۇنداق دېگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭمۇ شۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنغان.

2 ـ بۇ ئايەت: «ئۆلۈك ئۈچۈن ئاھ ـ ۋاھ دەپ تۇۋلىماسلىقتا، يۈزلىرىنى تاتىلىماسلىقتا، چاچلىرىنى يۇلماسلىقتا، ياقىلىرىنى يىرتماسلىقتا» دېگەن مەنىلەرنى ئىپادىلەيدۇ. زەيد ئىبنى ئەسلەم شۇنداق دېگەن.

3 ـ بۇ ئايەت: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى بۇيرۇغان پۈتۈن شەرىئەت بەلگىلىمىلىرىدىن ۋە ئەدەپ ـ ئەخلاقلىرىدىن باش تارتماسلىقتا» دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. بۇ قاراش كۈچلۈكتۇر.

ئەللامە قۇرتۇبى مۇنداق دەيدۇ: توغرا بولغان قاراش شۇكى، بۇ ئايەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇيرۇغان ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى ۋە توسقان ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. شۇنداق بولغاندا، ئۇنىڭغا ئۆلۈك ئۈچۈن ئۈن سېلىپ يىغلاش، كىيىملەرنى يىرتىش، چاچ يۇلۇش، نامەھرەم ئەر بىلەن خىلۋەتتە بولۇش ۋە باشقا يامان ئىشلارنىڭ ھەممىسى كىرىدۇ. بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسى چوڭ گۇناھلار بولۇپ، جاھىلىيەت دەۋرىنىڭ ئىشلىرىدۇر. سەھىھ مۇسلىمدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «ئۇممىتىم ئىچىدە جاھىلىيەت دەۋرىنىڭ ئىشلىرىدىن تۆت ئىش بار...» دەپ، ئۇنىڭدىن بىرىنى: «ئۆلۈك ئۈچۈن ئۈن سېلىپ يىغلاشتۇر» دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ①.

ئايەتلەر كۆرسىتىدىغان ئەھمىيەتلىك نۇقتىلار

1 ـ ھىجرەت قىلىپ كەلگەن ئاياللارنى سىناپ كۆرۈش بولسا، ھىجرەت قىلىشنىڭ سەۋەبىنى بىلىش ئۈچۈندۇر.

2 ـ بىز زاھىرى ئەھۋالغا قارىتا ھۆكۈم چىقىرىمىز. يوشۇرۇن ئەھۋاللارغا اﷲ تائالا ئۆزى ئىگىدارچىلىق قىلىدۇ.

3 ـ اﷲ تائالاغا ئىمان كەلتۈرمىگەن مۇشرىك ئاياللارنى ئېلىش ھارامدۇر.

① ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 74 ـ بەت.

www.munber.org

4 ـ خوتۇن كىشىنىڭ ئىسلام دىنىغا كىرىشى ئۇنىڭ بىلەن مۇشرىك ئېرى ئارىسىدىكى ئالاقىنى ئۈزۈپ تاشلايدۇ. شۇڭا ئۇ ئېرىگە ھارام بولىدۇ.

5 ـ ئايالاردىن بەيئەت ئېلىش قۇرئان كەرىم ئوتتۇرىغا قويغان شەرتلەر ئاساسىدا بولىدۇ.

6 ـ باشلىقلارغا ئىتائەت قىلىش الله تائالا بەلگىلەپ بەرگەن چەك ـ چېگرا دائىرىسىدە بولىدۇ.

7 ـ ئىلگىرى الله نىڭ دەرگاھىدىن نازىل قىلىنغان كىتابلارغا ئىمان كەلتۈرگەن ئەھلى كىتاب ئاياللارنى ئېلىش دۇرۇستۇر.

ئايەتلەرنىڭ ھېكمىتى

پاك ئىسلام شەرىئىتى مۇشرىك ئاياللارنى ئېلىشنى ھارام قىلدى، مۇسۇلمانىنى الله قا ئىمان كەلتۈرمىگەن، بىرەر ساماۋى كىتابقا ياكى بىرەر پەيغەمبەرگە ئېتىقاد قىلمىغان، ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلىشنى ۋە قىيامەت كۈنىنى ئىنكار قىلىدىغان ئايالنى ئەمرىدە ساقلاشتىن مەنئى قىلدى. چۈنكى مۇنداق نىكاھتىن دىنىي ۋە ئىجتىمائىي يامان ئاقىۋەتلەر كېلىپ چىقىدۇ، ئەرگە ۋە پەرزەنتلەرگە ناھايىتى چوڭ زىيان ئېلىپ كېلىدۇ. نەتىجىدە چوڭ جەمئىيەت قۇرۇپ چىقىشنىڭ ئاساسى بولغان ئائىلە ھاياتىنى ۋەيران قىلىدۇ.

ئىنسانلار توي قىلغاندا ئىلاھىي قانۇنىيەت روھلار بىلەن روھلارنىڭ بىرى ـ بىرىگە قوشۇلۇشىنى، تەنلەر بىلەن تەنلەرنىڭ بىر ـ بىرىگە ھەملىشىشىنى تەقەززا قىلىدۇ. شۇنداق قىلغاندىلا ئەر ـ خوتۇن ئىككىسى سۆيگۈ ـ مۇھەببەت بېغىشلايدىغان، بەخت ـ سائادەتكە ئېرىشتۈرىدىغان، ئۆزئارا ياردەملىشىش، چۈشىنىش ھەم بىرلىشىش ھاسىل قىلىدىغان خاتىرجەم ۋە بەختلىك ھاياتتىن بەھرىمەن بولالايدۇ.

مۇنداق چۈشىنىش ۋە ئۆزئارا بىرلىشىشنىڭ بىر ـ بىرىگە نەپرەتلىنىدىغان ئىككى قەلبتىن، بىر ـ بىرىگە قارشى ئىككى كۆڭۈلدىن، بىرى ياخشى مۆمىن، يەنە بىرى بۇزۇق مۇشرىك بولغان ئىككى دىلدىن تېپىلىشى ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس. بۇ نۇقتىي كەلگەندە ئۆزئارا تېخىمۇ نەپرەتلىنىشكە، ئۆچەكىششىكە ۋە جېدەللىشىشكە ئېلىپ بارىدۇ. شۇڭا ئىسلام دىنى مۇشرىك ئايال بىلەن توي قىلىشنى ھارام قىلدى ۋە ئۇنى الله نىڭ شەرىئىتىگە ئۇيغۇن بولمىغان باتىل توي دەپ ھېسابلىدى.

يامان ئىشتىن توسىدىغان، ياخشى ئىشقا بۇيرۇيدىغان، خىيانەت قىلىشنى ھارام قىلىدىغان، ئامانەتدار بولۇشنى ۋاجىپ قىلىدىغان دىنى يوق مۇشرىك ئايالنى ئالغان ئەرنىڭ ئۇنىڭ بىلەن ھاياتى بويىچە بەختلىك بولۇشى ھەرگىز مۇمكىن بولمايدۇ. ئۇ ھەرگىزمۇ الله قا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرگەن ئەر ئۈچۈن مەڭگۈلۈك ھەمراھ

بولۇش سالاھىيىتىگە ئىگە ئەمەس. چۈنكى ئۇ ئىككىسىنىڭ ئارىسىدىكى پەرق ناھايىتى چوڭدۇر.

ئەر ـ خوتۇنلۇق ھاياتى ئۆزئارا ئارىلىشىش، بىرلىشىش ۋە مۇستەھكەملىنىشنى دېمەكتۇر. مۇنداق ئارىلاشماي تۇرۇپ، توغرا رەۋىشتە ھايات كەچۈرۈش مۇمكىن ئەمەس. ھېچقانداق ھېسداشلىق ئورنىنى ئالالمايدىغان بەخت ـ سائادەتلىك ھاياتنىڭ ئاساسى بولسا، پەقەت ئىماندىن ئىبارەتتۇر. ئەگەر دىل ئىماندىن قۇرۇق قالسا، مۆمىنىنىڭ دىلى ئىمانغا ئىنكاس قايتۇرالمايدۇ، ئۇنىڭ بىلەن چىقىشالمايدۇ، كۆڭلى ئۇنىڭغا تەسكىن تاپمايدۇ، ئەمەللىرىگە ئىشەنچ قىلالمايدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنۇ سۆزنى تولىمۇ راست ئېيتقان: «ئىنسانلارنىڭ روھلىرى توپلىنىدۇ، ئۇنىڭدىن ئۆزئارا تونۇشقان روھلار بىرلىشىدۇ، تونۇشمىغان روھلار بىر ـ بىرى بىلەن قارشىلىشىدۇ.»

www.munber.org